

МОДЕРНІЗАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

**МАТЕРІАЛИ
IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(КРОПИВНИЦЬКИЙ, 22-23 БЕРЕЗНЯ 2023 РОКУ)**

Економічний університет, м. Варна Болгарія
Вармансько-Мазурський університет, Польща
Університет професійної освіти в р. Польща
Жилінський університет, р. Словакія
Кіровоградський науково-дослідний експертно-криміналістичний
центр МВС України
Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Державний університет інфраструктури та технологій
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Державна регуляторна служба України
Вища школа адвокатури Національної асоціації адвокатів України
Льотна академія Національного авіаційного університету

МОДЕРНІЗАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

МАТЕРІАЛИ ІV МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(Кропивницький, 22-23 березня 2023 року)

УДК 340: 330(063)
М 74

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Льотної академії Національного авіаційного університету
(протокол № 4 від 17 травня 2023 р.)*

**Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової
М 74 інтеграції: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький,
22-23 березня 2023 р. / за заг. ред. О. Р. Антонова, С. І. Москаленко.
Кропивницький : ЛА НАУ, 2023. — 368 с.**

ISBN 978-611-01-2892-6

Збірник містить матеріали тез учасників IV Міжнародної науково-практичної конференції «Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції», що присвячуються вирішенню актуальних питань захисту прав людини через модернізацію вітчизняної правової системи крізь призму права Європейського Союзу з врахуванням соціально-гуманітарних і філософських аспектів.

Збірник призначено для науково-педагогічних працівників, аспірантів, докторантів, студентів закладів вищої освіти, фахівців-практиків.

*Матеріали друкуються мовою оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори.*

УДК 340: 330(063)

ISBN 978-611-01-2892-6

© Льотна академія Національного авіаційного університету, 2023.

ЯСТРЕМСЬКА Н.М., ЖУРАВЕЛЬ О.Я. Заборона катування – одне із фундаментальних принципів забезпечення прав людини	293
--	-----

Наукова панель 3

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ТА ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**

MOSKALENKO O., LELAKOVA E., HUNDARENKO O. Legal aspects of phd studies: recognition of non-formal / informal education.....	296
--	-----

Elżbieta Żywucka – Kozłowska The philosophy of evil as an obstacle to the development of civil society.....	297
--	-----

ЛОСИНЕЦЬ А.С., ВЕСЕЛОВ М.Ю. Проблеми протидії торгівлі людьми на тлі процесів загальної глобалізації та військового конфлікту в Україні.....	300
--	-----

НАСТЮК А.А. Інтеграція дітей та внуків Володимира Святославовича в Європейську вищу аристократичну еліту.....	302
---	-----

ПОПКОВ Б.І. Розвиток soft skills у професійній підготовці майбутніх судноводіїв.....	307
---	-----

РОМАНЬКО І.І. Історична ретроспектива формування поняття «громадянське суспільство» ..	310
---	-----

РОМАНЬКО І.І. Людина в українському соціумі: історіографія проблеми	313
--	-----

ЮШКЕВИЧ О.Г. Гарантії забезпечення прав дитини у законі України «Про охорону дитинства»	316
---	-----

Наукова панель 4

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....**

IRYNA POSTERNAK, SERHII POSTERNAK, OLEKSII POSTERNAK Accounting and analytical support fot the management of a business entity – CSTC T-PRR	321
---	-----

екіпажу, працювати в команді, комунікувати з керівництвом, розумітися та плідно контактувати з іншими людьми.

Список використаних джерел

1. Желясков В. Я. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх судноводіїв у вищих морських навчальних закладах до професійної комунікативної взаємодії. Дис. ... д-ра пед. н.: 13.00.04 / Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Хмельницький, 2020. 545 с.
2. Леонтьєва І.О., Строєнко Н.Г., Медведєва О.Ю., Зайцева Д.О., Катрич А.В. Розвиток soft skills майбутніх судноводіїв у процесі вивчення мови. *Водний транспорт*. Вип. 2(33). 2021. URL: <https://vt.duit.in.ua/index.php/home/article/view/180> (дата звернення 12.03.2023).
3. Манільські поправки до додатка до Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (ПДМНВ) 1978 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/896_052/page (дата звернення: 14.03.2023).
4. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_053#Text (дата звернення: 14.03.2023).
5. Сотер М. В. Формування готовності майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2018. 297 с.
6. Mitchell G. Essential soft skills for success in the 21st century workforce as perceived by Alabama business/marketing educators. URL: http://etd.auburn.edu/bitstream/handle/10415/1441/Mitchell_Geana_57.pdf (дата звернення: 15.03.2023).

УДК 1.323.2:316.77

ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО»

**Романько І.І., к.і.н, доцент
доцент кафедри права та
соціально-гуманітарних дисциплін
льотна академія Національного
авіаційного університету
irina.romanko20@gmail.com**

Про вільних громадян та громадянське суспільство розмірковували мислителі з часів Античності. Першим, хто почав говорити про вільних громадян і громадянське суспільство був давньогрецький мислитель Платон. Для нього прообразом ідеального суспільного устрою була аристократична Спарта. Інший давньогрецький філософ Аристотель продовжив розвивати ідеї

Платона про громадянське суспільство, додавши, що в його основі лежить приватна власність, яка забезпечує незалежність громадянина. При цьому для Платона і Аристотеля громадянська і державна сфери суспільства були синонімами, що позначали суспільне життя громадян. Для давніх греків «поліс», тобто місто, держава та громада – уявлялися триєдиним цілим.

Цицерон, римський політичний діяч і вчений, на відміну від давньогрецьких мислителів, дотримувався інших поглядів на природу відносин громадянської сфери та політичної влади у суспільстві. У його розумінні держава є не тільки природним організмом, що виростає із сукупності сімей, а й народним встановленням, результатом довіри народу. Метою такої держави є охорона майнових інтересів та правових свобод громадян.

У більшості робіт дослідники виділяють дві основні традиції розуміння громадянського суспільства, що сформувалися в пізніший період [1; 2; 3]. Перша – висхідна до Джона Локка, розглядає громадянське суспільство як таке собі етичне співтовариство, що живе за природними законами поза політикою. Друга – походить від Шарля-Луї Монтеск'є, який розглядав громадянське суспільство у вигляді незалежних асоціацій, що репрезентують та захищають інтереси індивіда перед державою. У першому випадку йдеться про громадянське суспільство як цивільне суспільство, яке досягло певного рівня цивілізації, при якому держава з'являється лише тоді, коли вона необхідна громадянам. У XVII столітті у працях Томаса Гоббса і Джона Локка було розглянуто і сформульовано концепцію *societas civilis*, тобто громадянського суспільства. Джон Локк вважав, що «громадянське суспільство» – це така держава, яка виникла з добровільної угоди вільних, рівних та незалежних громадян. На думку Локка, для громадянського суспільства, чи держави, характерне добровільне визнання особистістю верховенства суспільства над собою, і аж ніяк не протиставлення інтересів особистості чи окремих груп інтересам цілого в особі держави.

Подальший розвиток визначення «громадянське суспільство» було зроблено Т. Гоббсом у 1646 р. у його роботі «Про громадянина». Для Т. Гоббса і Дж. Локка громадянське суспільство (*societas civilis*) уявлялося у вигляді держави і системи органів управління, створюваних самими громадянами. Розвиток та зміцнення такої держави означало розвиток та зміцнення громадянського суспільства.

У другому випадку мається на увазі наявність сильної централізованої держави, і йдеться більшою мірою про роль громадянського суспільства як захисника політичної свободи від загрози деспотичного втручання держави в життя індивіда чи груп населення. Таке розуміння громадянського суспільства виникає пізніше, у XVIII віці. У своєму трактаті «Про дух законів» Шарль-Луї Монтеск'є, розмірковуючи про сильну владу, що управляє суспільством, приходять до висновку про те, що існують лише дві можливості забезпечити людей від свавілля можновладців – це існування громадянського суспільства і поділ влади. При цьому Ш.-Л. Монтеск'є не ототожнював громадянське суспільство з державою. Навпаки, у своїх роботах він їх чітко поділяв, описуючи цивільні та політичні закони.

У праці Томаса Пейна «Права людини» громадянське суспільство сприймається як таке, що протистоїть державі. Т. Пейн дійшов висновку: якщо природні права притаманні людині за своєю природою, тобто «за правом його існування», то громадянські права людини формуються в процесі переходу від родоплемінного суспільства до держави в результаті передачі людьми частини своїх природних прав до «загального фонду». Це ті права, які людина не здатна відстояти своєю владою самостійно, зокрема набуте право власності. Пейн відводив громадянському суспільству провідну роль, визнаючи за державою мінімум політичних механізмів управління і тільки в тих сферах, які знаходяться поза діяльністю громадського самоврядування.

У XIX столітті цей підхід знайшов своє відображення у працях Бенжамена Констана, Алексіса де Токвіля та інших мислителів, які вважали, що без чіткого поділу сфер діяльності громадянського суспільства і держави неможливе формування по-справжньому демократичного суспільства. У той же час частина мислителів по-іншому бачили відносини держави й громадянського суспільства і вважали природною необхідність посилення ролі держави щодо громадянської сфери суспільства.

Одним із прихильників такого підходу був німецький філософ Георг Гегель. У роботі «Філософія права» він писав, що громадянське суспільство сформувалося внаслідок історичної диференціації всього суспільного життя, тривалого діалектичного розвитку від сім'ї до держави. Синтезувавши два підходи своїх попередників, Гегель вважав, що сфера громадянського суспільства є одним із шаблів розгортання етичного життя, чий протиріччя будуть зняті тільки з появою держави, що реалізує загальний інтерес. Однак до цього моменту зберігатиметься опозиційність між громадянським суспільством та державою.

Наприкінці XVIII – початку XIX століття тема взаємодії громадянського суспільства та держави отримала свій розвиток. Німецький філолог та філософ Вільгельм Гумбольдт у своїй праці «Досвід встановлення меж діяльності держави» виділяє три основні відмінності між громадянським суспільством та державою. В. Гумбольдт, по-перше, ніби протиставляє систему національних громадських установ, що формуються «знизу» самими індивідуумами, і систему державних інститутів; по-друге, він вказує на відмінності «природного та загального права» і «позитивного права», створюваного державою; по-третє, показує різницю між «людиною» та «громадянином». В. Гумбольдт, як і Локк та Руссо, робить висновок, що державний лад не повинен бути самоціллю, а засобом для задоволення інтересів і потреб людини.

Висновки. В період Античності громадянське суспільство і держава були, по суті, взаємозамінними термінами. «Політичне» обіймало всі важливі сфери суспільства: сім'ю, релігію, освіту, художню літературу, мистецтво та ін. Бути членом *politeia* означало бути громадянином, тобто жити і діяти відповідно до законів, а також не завдавати шкоди іншим громадянам. Тоді ж виникло й розуміння суспільства як сукупності громадян. У середні віки сформувався погляд на громадянське суспільство як спільноту людей, протилежну державі, яка прагне підірвати будь-яку діяльність суспільства, аби самій піднятися над

ним. Перехід від Середньовіччя до Нового часу ознаменував визрівання громадянського суспільства і, відповідно, формування усвідомлення різниці між ним і власне державними інститутами. Процес свідомої диференціації почався з Ш. Монтеск'є. Особлива заслуга в розробці концепції громадянського суспільства щодо взаємодії його з державою належить Г. Гегелю. Наприкінці XIX і в першій половині XX ст. дискусії щодо відносин особистості і громадянського суспільства вщухли, але в другій половині XX ст. знову актуалізувалося питання про місце держави та особистості щодо громадянського суспільства.

З початком процесу демократичної перебудови світового співтовариства наприкінці XX ст. загальний інтерес до проблематики громадянського суспільства ще більше зріс. Його наукове дослідження проводиться у невід'ємному зв'язку з проблематикою правової держави. Західні й вітчизняні науковці знайшли принципово нові підходи щодо аналізу поняття «громадянське суспільство», збагативши його новими положеннями. Проте, хоча тема громадянського суспільства й стала однією з провідних у наукових пошуках, сучасні науковці у визначенні цього поняття так і не прийшли до однієї точки зору.

Список використаних джерел

1. Головенько В.А. Громадянське суспільство як важливий чинник політичних та економічних процесів в Україні. Український соціум. 2007. № 1(18). С. 89-103.
2. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях: монографія. Київ; Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. 2003. 520 с.
3. Кін Дж. Громадянське суспільство. Старі образи, нове бачення / Переклад з англ. О. Глушенко. К.: КІС, 2000. 192 с.

УДК 930.1(477)

ЛЮДИНА В УКРАЇНСЬКОМУ СОЦІУМІ: ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

**Романько І.І., к.і.н, доцент
доцент кафедри права та
соціально-гуманітарних дисциплін
льотна академія Національного
авіаційного університету
*irina.romanko20@gmail.com***

Українська гуманітаристика виявляє особливий інтерес до вивчення проблеми людини. Як правило, ця проблема найчастіше вирішувалася в літературному, поетичному ключі, виглядала на кшталт загальних положень та гасел.